

БЮДЖЕТНА СТРАТЕГІЯ КРАЇН В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

***Анотація.** Сьогодні перед економікою всіх країн світу гостро стоять завдання виходу з кризового стану, досягнення фінансової стабільності, забезпечення конкурентоспроможності. Вирішення цих завдань вимагає значних зусиль щодо формування механізмів адаптації до умов динамічного зовнішнього середовища. Завдання адаптації до умов невизначеності і швидких змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі, уряди країн вирішують за допомогою комплексного реформування структур і функцій управління. Одним з найбільш ефективних інструментів такого реформування є вибір правильної бюджетної стратегії.*

***Ключові слова.** Бюджет, бюджетна стратегія, рецесія, реструктуризація, криза, економіка розвинених країн, економіка країн, що розвиваються.*

***Abstracts.** The economies around the world are acutely facing the objectives of post-crisis recovery, achieving of financial stability and ensuring of overall competitiveness. Addressing these challenges requires considerable efforts concerning formation of mechanisms of adaptation to dynamic external environment. Governments solve the task of adaptation to uncertainty and rapid changes occurring in the external environment through a comprehensive reform of the structures and management functions. One of the most effective instruments of conducting of aforementioned reform is the proper choice of budget strategy.*

***Key words.** Budget, budget strategy, recession, restructuring, crisis, developed economies, the economies of developing countries.*

* Аспірант, Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

***Аннотация.** Сегодня перед экономикой всех стран мира остро стоят задачи выхода из кризисного состояния, достижения финансовой стабильности, обеспечения конкурентоспособности. Решение этих задач требует значительных усилий по формированию механизмов адаптации к условиям динамичной внешней среды. Задача адаптации к условиям неопределенности и быстрых изменений, происходящих во внешней среде, правительства стран решает с помощью комплексного реформирования структур и функций управления. Одним из наиболее эффективных инструментов такого реформирования является выбор правильной бюджетной стратегии.*

***Ключевые слова.** Бюджет, бюджетная стратегия, рецессия, реструктуризация, кризис, экономика развитых стран, экономика развивающихся стран.*

Постановка проблеми. Економіка усіх країн світу знаходиться у стані турбулентності у зв'язку з світовою кризою, різкими коливаннями ціни на енергоносії, військовими діями у ряді країн світу, дефолтної ситуації в Греції. Отже, основним питанням на порядку денному для більшості урядів країн світу є визначення правильного шляху виходу з кризового стану, одним із напрямків якого є обрання правильної бюджетної стратегії.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Актуальність обраної теми та визначення основних проблемних питань, що розглядаються в даній статті було розглянуто та досліджено такими провідними закордонними та українськими науковцями як: М. Фрідман (M. Friedman), Дж. Стігліц (J. Stiglitz), С. Калемлі-Оцкан (S. Kalemli-Ozcan), О. Бланшар (O. Blanchard), Е. Ільзецькі (E. Ilzetzki), Л. Катю (L. Catão), Дж. Мілезі-Феретті (G. Milesi-Ferretti), Е. Папаіанноу (E. Papaioannou), Ф. Перрі (F. Perri), Ф. Бронер (F. Broner), Т. Дідьє (T. Didier), А. Ерк (A. Erce), С. Шмуклер (S. Schmukler), І.О. Лютий (I.O. Lyuty), О.І. Рогач (O.I. Rogach), В.М. Федосов (V.M. Fedosov), Ю. Субботович (J. Subbotovych), І. Чугунов (I. Chugunov), Л.В. Лисяк (L.V. Lysyak) та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В існуючих дослідженнях наведена занадто оптимістична або песимістична оцінка економічної ситуації у розглянутих країнах.

Мета статті. Визначити найбільш результативні реалістичні стратегії виходу зі світової кризи завдяки вдало обраній бюджетній стратегії.

Основні результати дослідження. Після тривалого виходу світової економіки зі стану рецесії, її повернення до активного та синхронізованого підйому залишається проблематичним. Можна прослідкувати та проаналізувати детально окреслені труднощі, з якими стикаються усі країни світу, у переопрацьованому та переглянutoму прогнозі останнього випуску «Перспективи розвитку світової економіки» (жовтень 2015 року) [10, с.1]. Оновлені прогнози передбачають незначне зниження темпів зростання у найближчий час (табл.1.), не дивлячись на суттєві відмінності у перспективах розвитку окремих країн. Крім того, ризики погіршення ситуації у світовій економіці є більш вираженими сьогодні, ніж у попередніх періодах [10, с. 1].

Таблиця 1.

Загальний огляд прогнозів «Перспектив розвитку світової економіки», %

	2013	2014	2015	Прогноз 2016
Світовий обсяг виробництва	3,3	3,3	3,5	3,7
США	2,2	2,4	3,6	3,3
Зона євро	-0,5	0,8	1,2	1,4
Німеччина	0,2	1,5	1,3	1,5
Франція	0,3	0,4	0,9	1,3
Італія	-1,9	-0,4	0,4	0,8
Іспанія	-1,2	1,4	2	1,8
Японія	1,6	0,1	0,6	0,8
Об'єднане Королівство	1,7	2,6	2,7	2,4
Канада	2	2,4	2,3	2,1
Країни з ринком що формуються та країни що розвиваються	4,7	4,4	4,3	4,7
Країни Азії що розвиваються	6,6	6,5	6,4	6,2
Китай	7,8	7,4	6,8	6,3
Індія	5	5,8	6,3	6,5
АСЕАН	5,2	4,5	5,2	5,3
Обсяг світової торгівлі (товари та послуги)	3,4	3,1	3,8	5,3
Імпорт				
Країни з розвинутою економікою	2	3	3,7	4,8
Країни з ринком що формується та країни що розвиваються	5,5	3,6	3,2	6,1
Ціни на біржові товари (у доларах США)				
Нафта	-0,9	-7,5	-41,1	12,6
Непалевні товари (середнє значення на базі світового експорту біржових товарів)	-1,2	-4	-9,3	0,7

Джерело. Побудовано автором на основі джерела [2].

Темпи зростання економіки, найближчим часом, все ще виглядають більш високими у країнах з розвинутою економікою, порівняно з минулими показниками, але вони є нижчими у країнах з ринком що формується та у країнах, що розвиваються, які забезпечують зростаючу частку світового виробництва, та на які припадає значна доля світового зростання [9, с. 1].

У країнах з розвинутою економікою зменшення наслідків нещодавніх криз, а також тривала підтримка, що надається грошово-кредитною владою, а також повернення до нейтрального для бюджету курсу, сприяли прискореному обсягу виробництва та зниженню рівня безробіття, разом з тим можна прослідкувати збереження дефляційного тиску на економіку.

Економічний підйом спостерігається у США та у Великій Британії, де грошово-кредитна політика, скоріш за все, стане більш жорсткішою у найближчій час. Причини зниження темпів зростання, за межами країн з розвинутою економікою, є різними: від падіння цін на біржові товари до ексцесів стрімкого зростання кредитування в минулому та політичних потрясінь [9, с. 2].

Що стосується країн з ринком що формується, то прогноз вказує на те, що 2015 рік – це п'ятий рік зниження їх темпів зростання.

Є декілька причин, які лежать в основі уповільнення зростання. Перш за все, уповільнене зростання продуктивності вказує на те, що довготривале потенційне зростання об'єму виробництва, мало тенденцію до зниження серед широкого кола країн. Стійкий низький рівень інвестицій допомагає зрозуміти обмежене збільшення продуктивності праці та заробітної плати, проте має тенденцію до повільного зростання і загальна продуктивність усіх факторів виробництва, а не тільки праці [9, с. 2].

Стосовно інвестиційного клімату, то низький сукупний попит є одним із факторів, які заважають інвестиціям. Очікуване повільне потенційне економічне зростання само собою знижує сукупний попит, додатково обмежуючи інвестиції.

На (рис. 1.) зображено «Індикатори перегріву» для країн Групи-20ти. Більшість індикаторів вказують на значні незадіяні потужності у країнах з розвинутою економікою, які пов'язані з фазою економічного циклу.

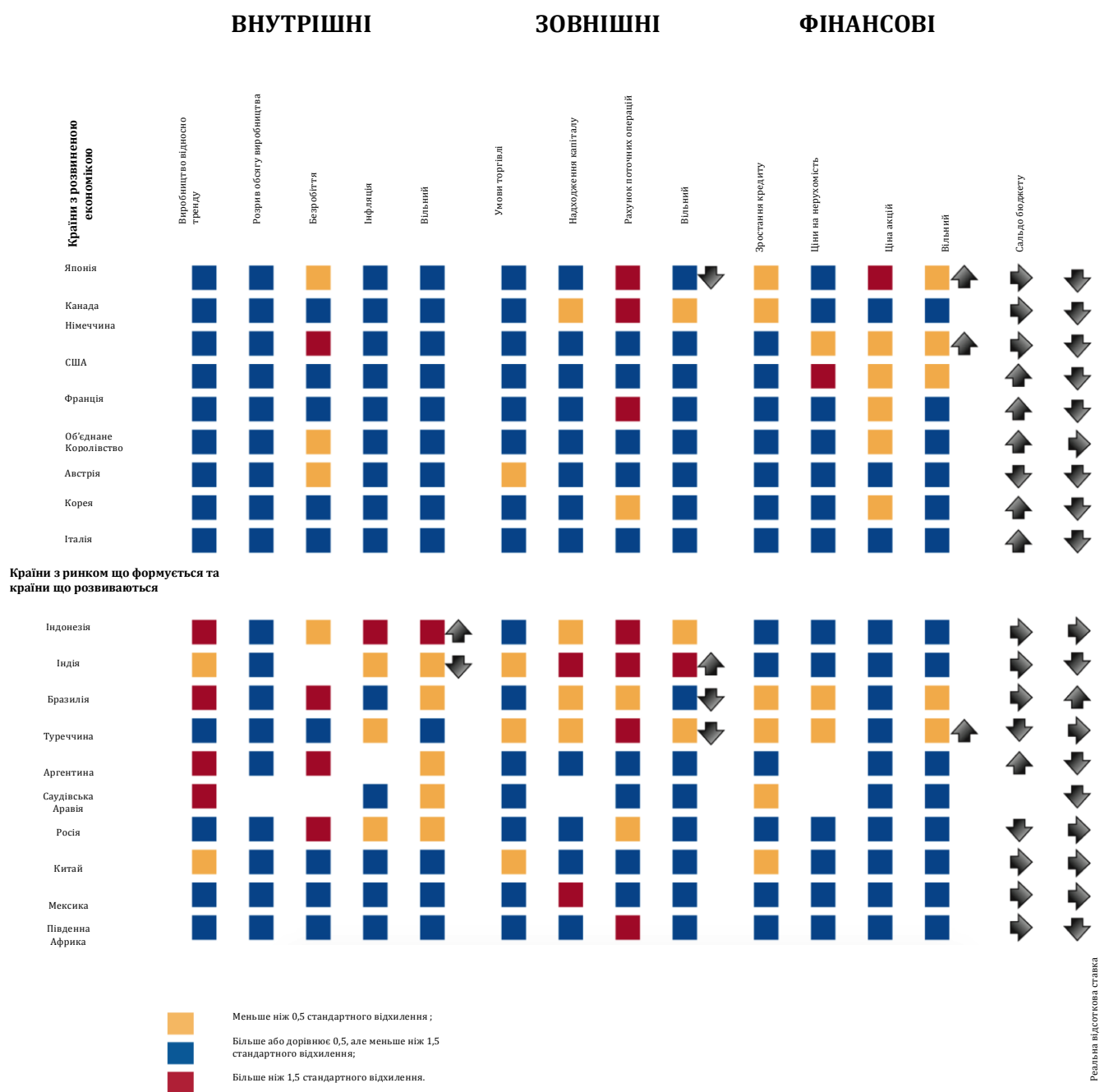

Рис. 1. «Індикатори перегріву» для країн Групи-20ти.

Джерело. Адаптовано і модифіковано автором на основі джерел [4, 5, 3, 16, 12].

Коментар до Рисунок 1:

а. Кожному з індикаторів притаманні бали: червоний = 2, жовтий = 1, синій = 0; вільні оцінки розраховуються як сума балів за обраними компонентами, розділена на максимально допустиму суму балів. Вільні

показники позначаються червоним кольором, при ситуації, коли вільна оцінка більша або дорівнює 0,33, але менша за 0,66; синім, якщо вона менша за 0,33. Якщо дані відсутні, то колір відсутній. Стрілка вгору (вниз) вказує на «розігрів»/«охолодження».

б. Виробництво відносно тренду. Обсяг виробництва, який перевищує докризовий тренд більш ніж на 2,5%, позначається червоним кольором. Синім позначається обсяг виробництва який більш ніж на 2,5% нижче докризового тренду. Обсяг виробництва у межах +2,5% від докризового тренду позначається жовтим кольором.

в. Інфляція. Методологія оцінки, використовується для наступних країн, які застосовують таргетування інфляції: Австралія, Бразилія, Індонезія, Канада, Корея, Мексика, Туреччина, Великобританія, Південна Африка. Інфляція, вища цільового діапазону інфляції для країн з серединної точки позначається жовтим кольором; інфляція, яка більш ніж у два рази перевищує цільовий діапазон інфляції з серединної точки позначається червоним. Для всіх інших країн на данному рисунку показано червоний колір, якщо інфляція складає приблизно 10% або більше; жовтий при інфляції приблизно від 5% до 9%; і синій, якщо інфляція менша ніж 5%.

г. Стрілка у полі сальдо бюджету являє собою прогнозовану зміну структурного сальдо у % від ВВП. Збільшення більш ніж на 0,5% ВВП позначається стрілкою вгору, а стрілкою вниз позначається зниження більш ніж на 0,5% ВВП. Зміна сальдо бюджету у діапазоні від -0,5 до +0,5% ВВП позначається боковою стрілкою.

д. Реальна відсоткова ставка. Реальні директивні ставки нижче 0 позначаються стрілкою вниз, реальні директивні ставки вище 3% – стрілкою вгору, реальні директивні ставки від 0 до 3% – боковою стрілкою. Реальні директивні ставки дефльовані на прогнози інфляції на два роки вперед.

Червоні та жовті зовнішні індикатори по Японії вказують на здоровий процес перебалансування попиту, який ще не суттєво розгорнувся в Німеччині. У таких країнах як Індонезія, Туреччина, Індія, в меншій мірі у Бразилії,

червні та жовті зовнішні індикатори вказують на фактори зовнішньої вразливості. Відносно змін у фінансовій сфері, то в країнах з розвинутою економікою ціни на акції помічені як високі, проте індикатори вартісної оцінки знаходяться у діапазонах минулих періодів. В деяких країнах з ринком що формується, продовжується різке зростання кредитування.

В деяких країнах, старіння населення ще більше обмежує інвестиції, також в деяких країнах стримуючим факторами є вади інституційної системи та політична нестабільність. В своїх крайніх формах, політичні конфлікти призвели до утворення в світі великої кількості переміщених осіб, як в середині країн, так і на міжнародному рівні. Економічні та соціальні витрати при цьому сягають значних обсягів [5, с. 2].

Можна резюмувати, що спади могли чинити постійний негативний вплив не лише на рівні трендової продуктивності, але й на трендові темпи зростання продуктивності. Дана ситуація, можливо, призведе до того, що теперішні прогнози низької продуктивності виглядають частково результатами потрясінь які були після 2007 року. Деякі науковці з економічної теорії висувають ідею про те, що досвід економічного зростання світової економіки може бути наслідком зниження рівня віддачі на граничному рівні екстенсивного використання технологічних інновацій, а також революції інформаційних технологій та технологій зв'язку [5, с. 2].

У країнах-експортерах нафти, зміна цін впливає як на зміну обсягу виробництва, так і на рівень потенційного об'єму виробництва, тому динаміка цін на біржові товари останнім часом також має своє відображення у прогнозах обсягів виробництва, як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Варто зазначити, що це були стрімкі зміни. Частково вони були викликані змінами в економіці Китаю, що особливо сильно вплинули на країни-експортери біржових товарів з низькими доходами. Реальні ціни на більшість біржових товарів, особливо метали, мають тенденцію до зниження з пікових показників 2011 року. Особливо різке падіння спостерігається починаючи з середини серпня 2015. Зниження цін останнім часом викликано надмірною

реакцією ринків, проте ефекти зниження у минулому вже мають своє відображення у темпах зростання економік експортерів біржових товарів.

Особливо гостро країни-експортери біржових товарів відчували різке послаблення своїх валют, але загальна тенденція до зниження фінансових потоків у країни з ринком що формується, призвела до більш широкого послаблення валют цих країн відносно долара США, євро та ієни. Дані курсові зміни повинні бути пов'язані зі зростанням чистого експорту країн, курс валюти яких має тенденцію до зниження. Така ситуація є частиною природного процесу адаптації до розбіжностей у темпах зростання, якому сприяли гнучкі обмінні курси. Одним із результатів може бути збільшення дефіциту рахунку поточних операцій деяких країн з розвинутою економікою з відносно позитивними показниками зростання. Важливим є той факт, щоб ці валютні коливання розглядаються в якості природних амортизаторів, а не в якості штучних актів «валютної війни». Необхідно наголосити на тому, що заходи, які вживалися в минулому країнами з ринком що формується, з запровадження фіксованого валютного курсу в умовах значного відтоку фінансових ресурсів, мали дуже негативні наслідки для глобальної фінансової стабільності.

Значне зниження курсу національної валюти пов'язано з ризиком негативного впливу на баланси країн. Ці ризики можуть бути усунені за допомогою суттєвих буферних резервів, розширення зовнішнього фінансування за рахунок інструментів участі у капіталі та посилення тенденції до номінації внутрішніх позик в національній валюті.

Також до інших джерел волатильності на ринках та спричинення макрофінансової нестабільності, можна віднести: занепокоєння з приводу потенціалу зростання Китаю; майбутнього Греції в зоні євро; наслідки різкого зниження цін на нафту та ефекту ланцюгової реакції на фінансових та сировинних ринках.

У теперішній ситуації глобального економічного дисбалансу в світі, найбільша увага зосереджена на Єврозоні, а саме на «Грецькому питанні». Кредитні організації відпрацьовують на цій країні схеми, механізми та шляхи

виходу з кризи, шляхом надання фінансової допомоги, в обмін на реформи, з огляду на можливість виникнення схожої ситуації в інших ризикових країнах групи PIGS[†]. Тому кейс Греції ми вважаємо репрезентативним і таким, що заслуговує детального дослідження.

Основна критика, яка стосується «Грецького питання», припадає на наступні категорії:

1. програма 2010 року призвела до зростання боргу та вимагала надмірного бюджетного коригування;
2. фінансування для Греції використовувалось для погашення боргу іноземним банкам;
3. структурні реформи, які гальмують економічне зростання, у комплексі з жорсткою бюджетною економією призвели до економічної депресії;
4. кредитори повторюють ті ж самі помилки [7, с. 1].

Стосовно першого пункту, можна резюмувати, що до початку програми 2010 року, борг Греції складав 300 млрд. євро (130% ВВП). Дефіцит складав 36 млрд. євро (15,5% ВВП) [7, с.1]. Борг мав тенденцію до зростання та зростав на 12% на рік, і така тенденція була економічно неприйнятною. З урахуванням валових потреб у фінансуванні в обсязі 20-25% ВВП, країна була б змушена скоротити дефіцит бюджету на такий самий відсоток. Якщо припустити ситуацію за якої відбувся б загальний дефолт по своєму боргу, при первинному дефіциті більш ніж 10% ВВП, необхідно було б терміново скоротити дефіцит бюджету на 10% ВВП [7,1]. Як наслідок, це б призвело до високих соціальних витрат, набагато значніших ніж у рамках програми, які допомогли Греції досягти первісної сбалансованості бюджету протягом періоду понад 5 років. Якщо зробити припущення, що існуючий борг було повністю ліквідовано, довелося скоротити б первинний дефіцит, який був значним на початку програми. Жорстка бюджетна економія для Греції – була необхідністю.

[†] Умовне позначення для країн-членів Єврозони, які мають несприятливе економічне становище, а саме: Португалія (Portugal), Італія (Italy), Греція (Greece), Іспанія (Spain).

Скорочення видатків та підвищення податків було також необхідним пунктом. Значним був первісний дефіцит, і тому значним було скорочення дефіциту. Менш жорстка бюджетна економія, тобто більш повільне бюджетне коригування, потребувало б ще більшого обсягу фінансування у сукупності з реструктуризацією боргу, окрім того, існував політичний перерозподіл, який був необхідний офіційним кредиторам [7, с. 2].

Що стосується фінансування Греції для покриття боргу іноземним банкам, то опрацювавши дослідження науковців, можна зробити наступні висновки:

- Затримка реструктуризації боргу склала два роки. Це було викликано ризиком поширення кризи та відсутністю захисних механізмів для стримання її розповсюдження. В режимі реального часу ризики були занадто значними, щоб розпочати реструктуризацію.

- В результаті цієї затримки, значна сума коштів по першій програмі була використана на виплату кредиторам за короткостроковими зобов'язаннями та задля заміщення приватного боргу офіційним. Проте, екстрена фінансова допомога була корисна не тільки для іноземних банків, але й для вкладників і домашніх господарств, оскільки третина боргових зобов'язань знаходилась у банках Греції та інших фінансових організаціях цієї країни.

- Спостерігалось значне покращення ринкових умов, у вигляді нижчих відсоткових ставок ніж ринкові, при заміщенні приватних кредиторів офіційними. Грошові виплати відсотків за грецьким боргом у 2014 році склали 6 млрд євро (3,2% ВВП) порівняно з 12 млрд євро у 2009 році. Якщо більш ширше розглядати це питання, то виплати відсотків Грецією як частки ВВП були нижчі, ніж виплати відсотків з боку Португалії, Ірландії та Італії [7, с. 3].

Стосовно третього пункту, то було необхідно провести цілий ряд реформ, а саме: реформу податкового адміністрування, пенсійного забезпечення, колективних трудових договорів, судової системи та інші. Багато з цих реформ не було реалізовано або було здійснено у недостатніх масштабах. Необхідно

підкреслити, що заходи щодо поліпшення збору податків та платіжної дисципліни завершилися провалом. Заходи щодо відкриття закритих галузей також отримали жорсткий опір з боку населення. Через проведені реформи в рамках поточної програми було завершено лише 5 із 12 планових заходів МВФ, а з середини 2013 року було завершено лише один [7, с. 4].

Можна спостерігати значне скорочення виробництва, набагато більше ніж прогнозувалось. Мультиплікатори були вищими ніж передбачалося спочатку. Але бюджетна консолідація дозволяє пояснити лише незначну частку скорочення об'ємів виробництва. Цей результат обумовлено цілим рядом факторів: обсяг виробництва вище ніж потенційний; політичними кризам; непослідовною урядовою політикою; недостатніми реформами; побоюваннями стосовно виходу Греції з Єврозони; низьким рівнем підприємницької впевненості; нестабільним становищем банків.

Що стосується помилок кредиторів, то більш обмежений набір структурних реформ та повільне бюджетне коригування передбачають значніші фінансові потреби, а отже, більшу потребу в полегшенні боргового тягаря. В екстримальному випадку, якщо б європейські кредитори були здатні просто списати весь існуючий борг та надати додаткове фінансування, то не було б необхідності у подальшому коригуванні. Але реалістичне вирішення проблеми повинно містити у собі певне коригування, певний обсяг фінансування та полегшення боргового тягаря, тобто повинен бути збалансований підхід [7, с. 3].

Якщо проаналізувати всю хронологію подій, то у травні 2010 року МВФ ухвалив фінансову допомогу Греції в межах домовленості щодо кредиту «стенд-бай» для підтримки програми економічних реформ країни. У березні 2012 року МВФ затвердив фінансову допомогу Греції у розмірі 28 млрд. євро (або 36,7 млрд. доларів) в межах розширеної домовленості для підтримки програми економічних реформ країни. На даний час, Греція має непогашені зобов'язання перед МВФ на суму 21,2 млрд. євро. У рамках домовленості щодо

кредиту «стенд-бай» 30 червня 2015 року до МВФ повинен був надійти платіж на суму 21,2 млрд. євро згідно взятих попередньо зобов'язань [10, с. 1].

Виходячи з вищенаведеного, виникає ряд наступних питань:

– *Які саме дії для вирішення кризової ситуації хоче бачити МВФ?*

Пріоритетна задача Фонду полягає у тому, щоб сприяти населенню Греції у подоланні складного періоду економічного дисбалансу. І кращий спосіб її здійснення вбачається у використанні збалансованого підходу (зазначеного вище). Досліджуючи досвід роботи з багатьма країнами-членами МВФ відомо, що здійснення економічних перетворень є складним та довготривалим процесом. Саме в даній ситуації з боку МВФ здійснюється фінансова допомога, яка надає уряду необхідний простір для проведення реформ протягом певного періоду часу таким чином, щоб захистити найбільш вразливі групи та зміцнити економіку [10, с. 1].

– *Що станеться з Грецією через несплати у визначений термін?*

Часовий ефект полягає у тому, що Греція більше не зможе отримувати фінансову допомогу від МВФ у межах дійсної розширеної домовленості, і Фондом не буде схвалено додаткове фінансування для цієї країни доти, доки вона не сплатить попередню заборгованість. Це стандартна процедура, якщо країна-член не погасить свій кредит МВФ. У 37-ому випуску документа МВФ «Окремі рішення» на сторінці 912 (англійського тексту) прописуються процедури на випадок несплати боргу, які застосовуються до всіх 188 країн-членів. Греція залишається країною-членом Фонду та залишає право голосу та представництво у Виконавчій раді організації [10, с. 2].

– *Чи існує таке поняття як пільговий період для країн-боржників?*

Пільговий період для країн-боржників відсутній. При ситуації, коли країна-член не виконує у визначений термін своїх зобов'язань перед МВФ, виникає прострочений борг. Виконавчий директор інформує Виконавчу раду про виникнення прострочених зобов'язань, згідно процедурам МВФ. У ситуації з Грецією (у зв'язку з підвищеною значимістю програми) директор-розпорядник терміново інформував Виконавчу раду [10, с. 2].

– *Які заходи вживає МВФ для врегулювання прострочених платежів?*

МВФ проводить політику загальної роботи з країнами-членами для погашення їх простроченої заборгованості. Наприклад, з 1978 по 1989 рік, 19 країн не покрили кредит та допустили прострочену заборгованість перед МВФ. На даний момент практично всі країни-члени повністю розрахувались по своїм зобов'язанням крім Судану та Сомалі.

– *Чи існують штрафні санкції за несплату боргу?*

Найголовнішою «санкцією» є неможливість країни-члена отримувати фінансування від МВФ. У випадку Греції, Виконавча рада може розглядати заяву про позбавлення права використання загальних ресурсів МВФ впродовж 12 місяців, якщо країна усе ще буде мати прострочену заборгованість по кредиту. Якщо протягом 12 місяців буде тривати відсутність виплат по заборгованості, то Виконавча рада МВФ має право стверджувати, що країна відмовляється від співпраці в роботі по погашенню простроченої заборгованості, що може стати причиною тимчасового припинення технічної допомоги. Надалі можливе тимчасове позбавлення країни права голосу, і в кінцевому підсумку (якщо буде визначена чітка відмова від співпраці) – примусове виключення зі складу країн-членів МВФ. Строки прийняття цих заходів є гнучкими, згідно «Окремих рішень» МВФ [10, с. 3].

– *Що означає прострочена заборгованість перед МВФ для інших кредиторів Греції?*

Що стосується інших кредиторів, то вони повинні самі визначати наслідки накопичення Грецією простроченої заборгованості перед МВФ [10, с. 3].

Таким чином, постають питання: як саме виходити Греції та іншим країнам з кризового стану та досягти макрофінансової стабільності; а також яку політику проводити урядам країн світу та які саме реформи повинні бути проведені.

Пріоритети економічної політики залежать від того, наскільки далеко просунулись країни у проведенні її коригування після кризи, та від схильності країн до протидії зовнішнім ризикам. Якщо розглядати ті випадки, коли спостерігається відновлення економіки, то найбільш пріоритетним є середньострокова перспектива, зокрема, відновлення бюджетних резервів та продовження структурних реформ. У той самий час, наслідки кризи – це великий обсяг необслугованих кредитів та надмірна заборгованість, що потребують продовження роботи по їх усуненню в деяких країнах [1, с. 1].

У країнах, які знаходяться на стадії економічного спаду, основною задачею є коригування умов торгівлі та реакція на інші шоки з ціллю підтримки слабого попиту та підтримка прийнятного рівня інфляції. Тим країнам, які є вразливими до зовнішніх потрясінь, необхідно підготуватися до ринкового тиску, користуючись у якості інструменту пом'якшення шоків гнучким обмінним курсом поряд з макропруденційною політикою, що використовується з метою компенсації ризиків у фінансовому секторі.

До основних задач економічної політики є реструктуризація бюджетів таким чином, щоб вони підтримували економічне зростання у довготривалій перспективі. Бюджети, у багатьох країнах Центральної та Південно-Східної Європи є відносно несприятливими для зростання, при їх значних видатках на трансферти та державні закупівлі. Відносно високі податки на працю (особливо внески та відрахування на соціальне забезпечення), які автоматично можуть створити «пастку для зайнятості та бідності», що також не сприяє економічному зростанню [1, с. 3].

З початком глобальної фінансової кризи у 2008-2009 роках, структура бюджетів в різних країнах значно змінилася. Варто зазначити, що нерідко підвищувалась якість структури бюджетів, під час цього процесу. В деяких випадках, сукупний обсяг бюджетного коригування перевищував 5 відсоткових пунктів потенційного обсягу виробництва. В багатьох країнах, коригування зосередилося на початковому етапі та досягалось за рахунок скорочення видатків, а не за рахунок збільшення доходів (рис. 2.).

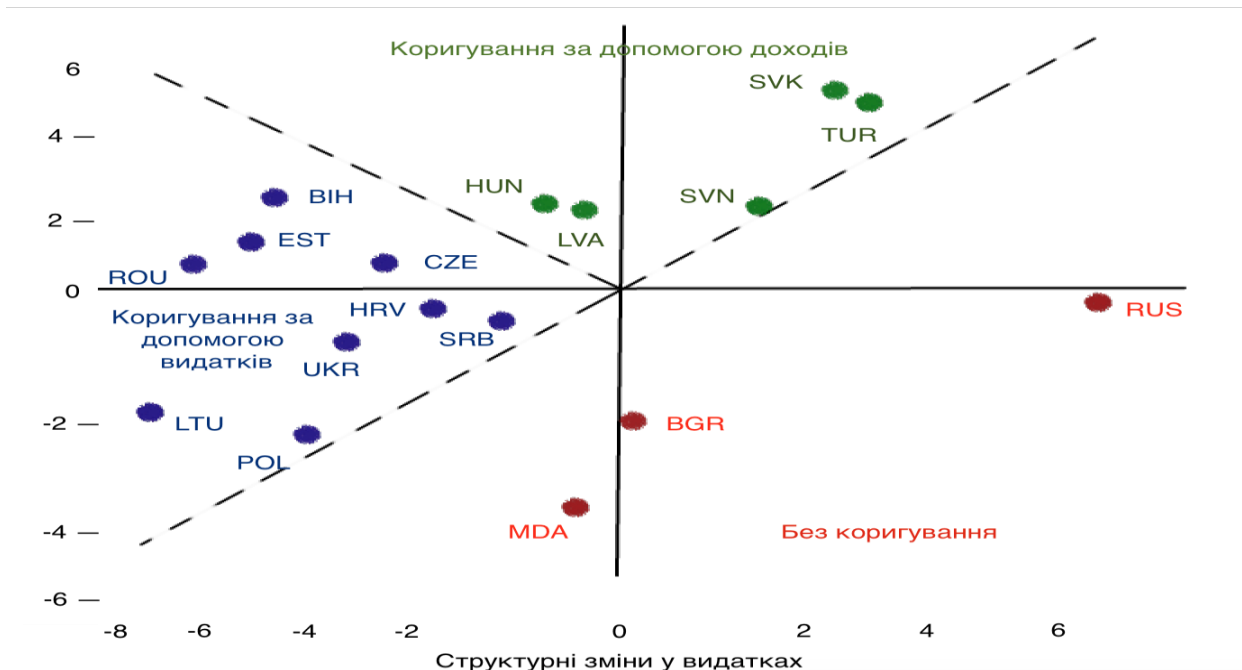

Рис. 2. Бюджетне коригування 2008-2014 рр.

Джерело. Побудовано автором на основі джерела [1, с. 4].

Примітка. Консолідація проводилася за рахунок видатків (3 коригуванням на фазу циклу, у % потенційного ВВП).

Чимало країн компенсувало структурне скорочення надходжень за допомогою податку на доходи корпорацій і такими видами оподаткування, які не заважають зростанню, наприклад, податком на додану вартість. Між іншим, значна економія коштів була досягнута за допомогою реформ програм соціальної допомоги та скороченню державних закупівель.

На нашу думку, одна з основних проблем розвитку національних економік – вирішення задач у бюджетній сфері. Бюджетна консолідація продовжується у зв'язку з тим, що значні потреби у коригуванні не задоволені. У майбутньому, принципово важливо досягти того, щоб бюджети по більшій мірі сприяли зростанню. При необхідності потрібно розробити політичні заходи з урахуванням конкретних умов для кожної країни [1, с. 5].

При ситуації, коли необхідною залишається фіскальна консолідація, країнам доцільно скоротити непродуктивні трансфери та провести реформу програм соціальної допомоги, включаючи державні пенсійні системи, при захисті продуктивних видатків на охорону здоров'я, освіту та державну інфраструктуру. Країнам, які мають доступ до фінансових фондів ЄС, слід

скористатися цими коштами, для того щоб уникнути скорочення державних інвестицій.

Країнам, які мають сталий курс податково-бюджетної політики вважається запотрібним провести ряд реформ, які зможуть підвищити якість їх бюджетів. Одним із варіантів може бути перенесення податкового тягара з прямих на непрямі податки при скороченні податкових пільг та підвищенні ефективності державних видатків.

Список використаних джерел

1. В странах Европы с формирующимся рынком ожидаются более высокие темпы роста, но возникают новые риски / Журнал «Обзор МВФ» / 13 ноября 2015 // стр. 1 – 6.
2. Встречные течения / Бюллетень / Перспективы развития мировой экономики / 19 января 2015 год // Электроний ресурс [Режим доступу] <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/weo/2015/update/01/pdf/0115r.pdf>
3. A Euromoney Institutional Investor Company / China / Электроний ресурс [Режим доступу] <https://www.ceicdata.com/en>.
4. Australian Bureau of Statistics Электроний ресурс [Режим доступу] <http://www.abs.gov.au>.
5. Bank for international settlements Электроний ресурс [Режим доступу] <https://www.bis.org>.
6. Blanchard O. Greece: Past critiques and the path forward // [електронний ресурс] режим доступу <http://blog-imfdirect.imf.org/2015/07/09/greece-past-critiques-and-the-path-forward/>[дата доступу: 27/08/15]. – 2015.
7. Broner F. et al. Gross capital flows: Dynamics and crises //Journal of Monetary Economics. – 2013. – Т. 60. – №. 1. – С. 113-133.
8. Catão L. A. V., Milesi-Ferretti G. M. External liabilities and crises //Journal of International Economics. – 2014. – Т. 94. – №. 1. – С. 18-32.

9. Eurogroup statement on the ESM programme for Greece / Statement and Remarks Eurogroup / 14.08.2015 // p.1-2.
10. Global Financial Stability Report / A Report by the Monetary and Capital Markets Department on Market Developments and Issues / International Monetary Fund / October 07 2015 // p. 1-5.
11. Ilzetzki E. et al. The puzzling change in the international transmission of US macroeconomic policy shocks //unpublished, London School of Economics. – 2013.
12. International Monetary Fund / IMF eLibrary Data // Электроний ресурс [Режим доступа] <http://data.imf.org/?sk=7CB6619C-CF87-48DC-9443-2973E161ABEB>.
13. International Monetary Fund / Olivier Blanchard / July 9, 2015 // pp.1-5.
14. Kalemli-Ozcan S., Papaioannou E., Perri F. Global banks and crisis transmission //Journal of International Economics. – 2013. – Т. 89. – №. 2. – С. 495-510.
15. Nine major questions on Greece / International Monetary Fund / June 30, 2015 // pp. 1-3.
16. OECD / Organisation for Economic Co-operation and Development // Электроний ресурс [Режим доступа] <http://www.oecd.org>.
17. September 2015 ECB staff macroeconomic projections for the euro area // European Central Bank / September, 2015 // p. 1 – 12.
18. The Second Economic Adjustment Programme for Greece Fourth Review – April 2014/ European Economy/ Occasional Papers 192 | April 2014 // This paper exists in English only and can be downloaded from: Электроний ресурс [Режим доступа] http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/.